

(Fortsættelse 40):

BIOGRAFREPERTOIRET

Den 16. maj 1942 kunne Social-Demokratens biografannoncer fortælle, hvilke film, der gik i de fleste af hovedstadens biografer, men ikke i alle, for det var ikke alle biografer, der annoncerede altid og nogle slet ikke i den socialdemokratiske avis.

I lighed med de andre københavnske aviser, bragte Social-Demokraten også foromtaler af filmpremierer og notitser om film og filmfolk, særlig om skuespillere. Ovennævnte dag kunne man fortælle om, at når den fremragende amerikanske spillefilm "Mus og Mænd", var udspillet, ville Saga Bio få premiere på en ny tysk spillefilm, Manden, der forsvandt, med den populære Hans Albers i hovedrollen. Denne skuespiller kom nogenlunde 'frelst' igennem tysk films nazistiske periode, og han blev i modsætning til flere af sine både mandlige og kvindelige kollegaer ikke kompromitteret af sine holdninger og handlinger under krigen.

Den amerikanske spillefilm "Mus og Mænd", 1939, er baseret på John Steinbecks roman *Of Mice and Men*, som udkom 1937. Filmen var fremragende instrueret af Lewis Milestone (1895-1980), med Burgess Meredith (1907-1997) i rollen som George, og Lon Chaney, Jr. (1906-1973) i rollen som den fysisk store og stærke, men infantile Lenny, og Betty Field (1913-1973) som den underkuede og forsømte farmerkone, der keder sig gudsjammerligt, og som derfor er indladende overfor andre mænd. Filmen ender som romanen med, at Lenny ved et uheld kommer til at klemme livet af farmerkonen, og han og George må derfor skyndsomst flygte videre på deres endeløse færd rundt i de amerikanske sydstater. Filmen var for resten forbudt for børn, så den så jeg først efter besættelsens ophør, da jeg var gammel nok.

Men Social-Demokraten kunne også fortælle, at Saga-Bio om kort tid ville få Danmarkspremiere på en ny lystspilfilm, hvori Hans Albers spiller den mandlige hovedrolle, og hans kvindelige medspiller var Hilde Weissner. Filmens titel er "Manden, der forsvandt".

Samme avis kunne også berette, at Scala-Bio om mandagen ville få premiere på den tyske filmfarce *Den forbyttede Ægtemand*, med den kendte Paul Hörbiger i den mandlige hovedrolle og Grethe Weiser og Jane Tilden som sine kvindelige medspillere. Paul Hörbiger klarede sig for resten også 'frelst' igennem nazitiden i Tyskland.

Under rubrikken "Noter" kunne filmjournalisten notere følgende:

Mickey Rooney er ikke noget Barn længere. Takket være Krigen ser vi stadig hans Drengfilm herhjemme, men selv er han kommet videre. Fra Hollywood meddeles, at han har giftet sig med den 19-årige Ava Gardner, der aspirerer til Films-Star.

Det ville sikkert have moret journalisten, hvis han havde vidst, at Mickey Rooney år senere engang har udtalt:

Jeg var en dreng på fjorten hos MGM i tredive år!

MGM er filmselskabet Metro-Goldwyn-Mayer, og den lettere overdrevne udtalelse hang sammen med, at han spillede drengeroller, især i Andy Hardy-filmene, helt op til 1947, da han var 25 år, og fortsatte også med drengeroller i flere andre og senere film.

Journalisten kunne også fortælle, at næste dag, den 17. maj 1942, skulle 20 danske biografdirektører efter indbydelse fra det statslige tyske filmselskab, UFA, på en 6 dages studietur til Berlin, hvor de skulle studere tyske biografforhold. Endnu i 1942 troede både tyskerne og sympatiserende eller opportunistiske danskere, at Nazi-Tyskland ville vinde krigen, så det gjaldt om at holde sig på god fod med "Herrefolket".

Endnu nogle noter fra Social-Demokratens filmrubrik nævnte dato:

Nørreport Bio har haft en enestaaende Sukces paa "To Mennesker gør sig fri". Filmen gaar nu ind i sin femte Uge, og der er stadig fulde Huse. Katherine Hepburn og Cary Grant har sammen med Edward Ewerett Horton Hovedrollerne i den muntre Farce.

Paa Metropolteatret fortsættes i Dag paa anden Uge med "Goldwyn Follies".

Paa Mandag genoptager Nørrebros Biografteater Lystspillet "Den frygtelige Sandhed" med Cary Grant og Irene Dunne. Apollo Bio genoptager den amerikanske Kriminalfilm "Spioncentral Shanghai".

Jeg tør vist godt sige, at min mormor i al fald ikke besøgte Nørrebros Biograf i den tid, hvor man spillede den ovennævnte amerikanske film, ikke fordi hun havde noget imod amerikanske eller andre udenlandske film, men hun undskyldte sig med, at hun ikke kunne nå at læse underteksterne, dels fordi hun som stærkt nærsynet ikke så særlig godt og dels fordi teksterne skiftede så hurtigt, i hvert fald for hurtigt for hendes opfattelsesevne.

Apropos Apollo Bio, så var denne en ganske lille biograf med plads til omkring 70 mennesker. Biografen var indrettet i stueetagen i en almindelig beboelsesejendom på Langelandsvej på Frederiksberg, og den blev drevet i fritiden af en mand, der både fungerede som ejer, direktør, billetsælger, kontrollør og operatør. Jeg har som stor knægt selv besøgt denne biograf flere

gange, men aldrig sammen med Jørgen og Jørn, som vistnok ikke syntes om de små forhold på stedet. Mig fornøjede det derimod, fordi det mindede mig om mine egne barndomsdage som 'biografdirektør'.

LIDT SPREDTE NOTATER

En anden og nok så alvorlig sag, var de mange illegale aborter, også betegnet som fosterdrab, der blev foretaget dengang. Social-Demokraten for den 16. maj 1942 kunne meddele, at en navngiven 40-årig københavner var hovedmanden i en såkaldt "Svangerskabs-Affære". Han havde ifølge politiets oplysninger foretaget 140 ulovlige operationer på kvinder, og på den måde gjort "svangerskabsafbrydelser til sin profession." Den pågældende mand havde ingen lægefaglige eller lignende forudsætninger eller uddannelse som grundlag for at foretage indgrebene, men disse var tilsyneladende blevet udført under iagttagelsen af alle mulige hygiejniske hensyn. I enkelte tilfælde havde han taget 300 kr. for 'behandlingen', men ofte fik han kun 50, eller endog kun 10-20 kr. for at foretage et indgreb. Det beroede på de pågældende kvinders økonomiske situation, påstod han. Efter afhøringen af manden, hans kæreste og en del af de kvinder, han havde foretaget abort på, blev sagen overgivet til Retslægerådet, hvorfra det skulle videregives til Rigsadvokaten til tiltalebeslutning.

Hvad sagen endte med, ved jeg ikke, men såvel manden som hans kæreste, der blev betragtet som hans medskyldige, idet hun i flere tilfælde havde henvist gravide kvinder til ham, har sikkert fået en relativt hård dom. Det samme gjaldt formentlig den "Vesterbropige, der var kommet uheldigt afsted", og som også henviste kvinder i lignende situationer til manden. At kvinden betegnes som "Vesterbropige" kunne tyde på, at der måske har været tale om en af de mange ludere fra det berygtede Istedgade-kvarter, hvor det dengang som senere nærmest vrimlede med prostituerede kvinder.

Noget helt helt andet: I Social-Demokraten kunne man i disse år for resten dagligt se en tegneserie-stribe med "Skipper Skræk", og den så jeg gerne, når jeg besøgte mormor og morfar, der jo som tidligere omtalt abonnerede på denne avis i mangfoldige år.

Men det var jo langt fra alle mennesker, der havde lyst eller råd til at gå jævnligt i biografen. Far kom der praktisk talt aldrig, eller i hvert fald kun ved ganske få og specielle lejligheder. Mor, som ellers var glad for at se film og som var den, der i slutningen af 1930'erne havde taget mig knægt med sig i et par af biograferne i Nakskov, kom der lidt flere gange efter at vi var flyttet til København. Hun forklarede det med, at der ikke var råd til jævnlige biografture, så derfor indskrænkede hun det til kun at gå i biografen, når der gik en film,

som hun absolut måtte se. Jeg erindrer kun, at mor og jeg – i øvrigt sammen med mormor – i 1940 var i Nørreport Bio, for at se "Landevejs-Kroen" og senere "Elverhøj" (1939), sidstnævnte film var baseret på Johan Ludvig Heibergs berømte skuespil af samme navn. Filmen var instrueret af den tids 'national-filminstruktør' Svend Methling, der slog sit navn fast som sådan i og med filmen "Kongen bød" – også kaldet "Stavnsbåndsfilm" – fra 1938. Denne film fik – lige som tilfældet var med filmen "Elverhøj" – en særlig opmærksomhed og status efter tyskernes besættelse af Danmark.

For resten var det utroligt og irriterende, hvor mange film, der var forbudt for børn! Mange af de film, der blev spillet i biograferne dengang, har jeg senere som voksen haft lejlighed til at se, og det har i en del tilfælde undret mig, hvad det specielt var ved eller i filmene, der gav filmcensuren anledning til at forbyde visning for børn. Filmcensurens kriterier var blandt andet, at børn ikke måtte udsættes for scener, der kunne forskrække børn og give dem urolige nætter. Den bestemmelse bevirkede i reglen, at sådanne scener blev klippet ud, ofte inden filmen blev distribueret til biograferne, men i andre tilfælde blev provokerende scener først klippet ud, efter at visningen af filmene var blevet påbegyndt i biograferne. Det var klager over f.eks. skrækindjagende scener, der førte til, at producenter, distributører og biografdirektører foretrak at der blev klippet i filmen, frem for at den blev forbudt for børn. Det førte i 1938 til, at eksempelvis Walt Disney følte sig foranlediget til at klippe et par skrækscener ud af mesterværket "Snehvide og de syv Dværge", men dog først efter at pædagoger og børnepsykologer samt religiøse moralister havde beklaget sig over de pågældende scener. Det drejede sig om det sted i filmen, hvor heksen styrter i afgrunden og to gribbe følger efter hende, en antydning af, hvad der ville blive hendes videre skæbne.

Men censuren og selvcensuren gjaldt i nok så høj grad film, som moralens puritanske vogtere mente, der indeholdt passager og scener, der tangerede, hvad man forstod ved det 'frække', underforstået alt, hvad der bare antydningvis kunne lede tanker hen på den seksuelle side af livet. Folk var ikke forvænt med nøgenhed og slet ikke med sex i filmene, som censuren – og ikke mindst selvcensuren – påbød højest måtte forekomme i form af kysscener, hvilket de fleste romantiske film i reglen da også gerne afsluttede med. Men at der var tilstrømning til biografer, der viste film, hvori der forekom blot antydningen af især kvindelig nøgenhed, kunne man blandt andet se af en film som "Ekstase". Heri viser den kvindelige hovedperson Hedy Kiessler sig kort i en badescene, hvor hun ikke har en trevl på kroppen, men scenen var fotograferet sådan, at hendes nøgne skikkelse var mere eller mindre skjult under vandoverfladen i den sø, hvori hun badede. Tilstrømningen til denne film var formidabel og dermed en god forretning, ikke mindst for biografens bevillingshaver, som derfor gerne viste en lignende kategori af film. At

publikum ved den slags lejligheder hovedsagelig bestod af mænd, gjorde sådan set ingen forskel. Penge er jo ikke kønsbestemte.

Af andre udendørs forlystelser, som især københavnernes havde forholdsvis let adgang til, var der i sommerhalvåret Tivoli og Dyrehavsbakken. Sidstnævnte sted var der i reglen også Friluftsteatret, hvor Det kgl. Teaters skuespillere, Det kgl. Teaters Kapel, Ballet og Kor hver aften kl. 19.30 i sommeren 1942 opførte Johan Ludvig Heibergs skuespil "Elverhøj".

Desuden var der af indendørs forlystelser Cirkus-Revyen, ligeledes på Dyrehavsbakken, som hver aften spillede 2 forestillinger. I selve København var der foruden Cirkus Mikkenie-Strassburger i Cirkusbygningen, også de forskellige revyer og varietéer.

Den 22. juni 1942 præsenterede Nationaltidende en ny tegneserie med titlen "Trolde og Trille", tegnet af en tegner, som signerede sig "Tutten", men som det ikke er lykkedes mig at identificere. Stregen kunne minde om den tegnestil, som flere af tidens tegnere anvendte. Men serien var åbenbart ment som en prøve, for avisen opfordrede sine læsere til at klippe striben ud og gemme den sammen med de kommende udgaver af den, hvorefter læserne kunne deltage i bedømmelsen af serien og samtidig få mulighed for at deltage i lodtrækningen om 11 præmier til en værdi af i alt 1000 kr.

(Fortsættes i afsnit 41)